MED-STI-K

javna agencija za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KMETIJSTVO, GOZDARSTVO IN PREHRANO

CRP V4-2381

Idejna zasnova za ustanovitev mreže znanja za trajnostno slovensko sredozemsko kmetijstvo

ZRS

UNIVERZA V LJUBLJANI BF Biotehniška fakulteta

UNIVERZA V LJUBLJANI VF Veterinarska fakulteta

Kmetijski inštitut

UNIVERZA V NOVI GORICI

Javna agencija za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KMETIJSTVO, GOZDARSTVO IN PREHRANO

MED-STI-K

Idejna zasnova za ustanovitev mreže znanja za trajnostno slovensko sredozemsko kmetijstvo

Koper, 31. 3. 2025

ZRS

UNIVERZA V LJUBLJANI BF Biotehniška fakulteta

UNIVERZA V LJUBLJANI VF Veterinarska fakulteta

Kmetijski inštitut Slovenije

UNIVERZA V NOVI GORICI SCIENTIA VINCES 1995

Naročnik:
Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano
Dunajska 22
1000 Ljubljana

Šifra projekta: **V4-2381**
Raziskovalni projekt »**Stičišče znanj za zeleno, trajnostno in inovativno sredozemsko kmetijstvo – MED-STI-K**« (Ciljno raziskovalni program »CRP 2023«)
Številka projekta: **2330-23-000386**

Projekt sofinancirata Javna agencija za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije (ARIS) in Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano Republike Slovenije (MKGP).

»Za vsebino je odgovorno Znanstveno-raziskovalno središče Koper. Organ upravljanja, določen za izvajanje Skupne kmetijske politike 2023-2027, je Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano.«

IDEJNA ZASNOVA ZA USTANOVITEV MREŽE ZNANJA ZA TRAJNOSTNO SLOVENSKO SREDOZEMSKO KMETIJSTVO

Avtorji:
Maja Podgornik, Rozalija Cvejić, Matjaž Glavan, Tjaša Pogačar, Majda Černič Istenič, Milena Bučar-Miklavčič, Franc Čuš, Mateja Potisek, Mateja Stvarnik, Lucija Žvokelj, Zalika Črepinšek, Asja Majhen, Ana Šubic, Zala Žnidaršič, Jakob Fantinič, Rok Babič, Michelle Umer, Jan Reščič, Melita Sternad Lemut Barbara Zagorc, Matej Bedrač, Karlo Kopjar, Klemen Lisjak, Tomaž Znidaršič, Janez Prešern, Matej Stopar, Nika Cvelbar Weber, Kristina Ugrinović, Erika Jež, Lorena Butinar, Guillaume Antalick, Mitja Martelanc, Branka Mozetič Vodopivec, Janko Mrkun, Matjaž Mesarič, Irena Golinar Oven, Marina Štukelj, Ožbalt Podpečan, Andrej Škibin, Metka Pislak Ocepek in Mateja Grego
Glavni urednik založbe: Tilen Glavina
Tehnični urednici: Maja Podgornik, Alenka Obid
Oblikovanje naslovnice: Peter Florjančič
Založnik: Znanstveno-raziskovalno središče Koper, ANNALES ZRS
Za založnika: Rado Pišot
Spletna izdaja, dostopna na: https://doi.org/10.35469/978-961-7195-86-6
pod licenco CC-BY

Koper, 2025

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani
COBISS.SI-ID 234033923
ISBN 978-961-7195-86-6 (PDF)

KAZALO

1 Namen vzpostavitve mreže 4
2 Predlog strukture mreže 6
2.1 Ciljni steber 8
2.2 Raziskovalni steber 8
2.3 Podporni steber 8
3 Organi mreže 9
3.1 Skupščina 9
3.2 Upravni odbor 10
3.3 Operativna telesa 11
4 Akcijski načrt 12
5 Strategija komunikacije in prenosa znanja 18
5.1 Ciljne skupine 18
5.2 Načrt komunikacijskih aktivnosti 19
6 Zaključki 20
7 Priloge 21

KAZALO SLIK IN TABEL

Slika 1: Stebri in člani mreže za slovensko sredozemsko kmetijstvo. 7
Slika 2: Organiziranost upravnega odbora in operativnih teles mreže. 11
Tabela 1: Akcijski načrt za vzpostavitev in delovanje mreže 13
Tabela 2: Analiza tveganj za uresničitev akcijskega načrta 17
Tabela 3: Ciljne skupine pri komunikaciji 18
Tabela 4: Načrt komunikacijskih aktivnosti 19

SEZNAM KRATIC

SSK: slovensko sredozemsko kmetijstvo

Povzetek:

Slovensko sredozemsko kmetijstvo (SSK) se sooča s številnimi izzivi, kot so podnebne spremembe, omejeni viri in razdrobljena podpora regiji. V okviru priprave strategije za SSK je bila kot ena ključnih rešitev prepoznana ustanovitev Mreže znanja za trajnostno slovensko sredozemsko kmetijstvo, ki bo povezovala raziskovalne in izobraževalne ustanove, svetovalne službe, kmete in druge deležnike.

Mreža bo temeljila na treh stebrih sodelovanja (ciljni, raziskovalni in podporni steber) ter bo organizirana prek skupščine, upravnega odbora in operativnih teles po kmetijskih panogah. Posebno vlogo bo imel Kompetenčni center za oljkarstvo in mediteranske kulture v Plavjah (ZRS Koper) kot stičišče znanja in prenosa praks.

Pomemben komunikacijski kanal bo Portal znanja (AKIS), ki bo omogočal dostop do rezultatov raziskav, učnih gradiv in priporočil za prakso. Mreža bo aktivna tudi pri promociji in sodelovanju na sejmih, dogodkih in v medijih, da se znanje in inovacije čim širše preneseta v prakso.

Ključni mejnik projekta je bil dosežen s podpisom Pisma o nameri za ustanovitev mreže (8. 4. 2025), ki ga je podpisalo devet ustanovnih članov, kar je trdna osnova za nadaljnji razvoj mreže in trajnostni razvoj slovenskega sredozemskega kmetijstva.

Abstract:

Slovenian Mediterranean agriculture (SSK) faces numerous challenges, including climate change, limited resources, and fragmented regional support. As part of the strategy development for SSK, one of the key solutions identified was the establishment of the Knowledge Network for Sustainable Slovenian Mediterranean Agriculture, which will bring together research and educational institutions, advisory services, farmers, and other stakeholders.

The network will be based on three pillars of collaboration (target, research, and support pillars) and organized through an assembly, a management board, and sector-specific operational bodies. A special role will be played by the Competence Centre for Olive Growing and Mediterranean Crops in Plavje (ZRS Koper), which will serve as a hub for knowledge and the transfer of good practices.

A key communication tool will be the Knowledge Portal (AKIS), providing access to research results, educational materials, and practical recommendations. The network will also be actively involved in promotion and participation at fairs, events, and in the media, aiming to ensure widespread dissemination of knowledge and innovation into practice.

A major milestone was achieved with the signing of the Letter of Intent for the establishment of the network (April 8, 2025), signed by nine founding members. This marks a solid foundation for the further development of the network and the sustainable advancement of Slovenian Mediterranean agriculture.

1 Namen vzpostavitve mreže

Sredozemsko kmetijstvo je eno izmed ključnih področij slovenskega kmetijstva, ki temelji na bogati tradiciji, edinstvenih naravnih danostih in potencialu za trajnostno pridelavo visokokakovostnih živil. Ob upoštevanju izzivov, kot so podnebne spremembe, naraščajoča konkurenca na trgu in potreba po učinkovitejši uporabi virov, je nujno povezovanje ključnih akterjev, ki lahko skupaj prispevajo k razvoju tega pomembnega sektorja.

Glavni cilj vzpostavitve **mreže znanja za trajnostni razvoj slovenskega sredozemskega kmetijstva** je povezati ključne akterje, uskladiti njihovo delovanje ter optimizirati izrabo finančnih, kadrovskih in infrastrukturnih virov za dosego trajnostnega razvoja, pri katerem bodo upoštevani izzivi in priložnosti slovenskega sredozemskega kmetijstva in izkoriščen njegov razvojni potencial. Mreža bo združevala akterje iz različnih panog, kot so oljkarstvo, vinogradništvo, zelenjadarstvo, sadjarstvo, čebelarstvo in živinoreja, vendar se bo ob povezovanju po panogah osredinjala predvsem na **geografsko povezovanje**. V mrežo bodo vključeni akterji iz slovenskih regij, v katerih je sredozemsko kmetijstvo posebej pomembno, kar bo omogočilo učinkovitejše izkoriščanje lokalnih virov in znanja.

Prepoznali smo, da **ima sredozemsko območje veliko posebnosti** v primerjavi z drugimi regijami v Sloveniji, npr. velik delež trajnih nasadov in velik delež kmetijskih zemljišč, ki niso vključena v subvencijo (občina Ankaran in Piran več kot 40 %), kar kaže, da se kmetijska zemljišča uporabljajo v druge namene. Upravičencem, prijavljenim na območju SSK, se je v letu 2023 namenilo 19,083,297 € izplačil iz Integriranega administrativnega in kontrolnega sistema (IAKS), kar predstavlja 7,5 % vseh izplačil IAKS v Sloveniji. Javne službe v rastlinski pridelavi so koordinirane v osrednji Sloveniji, razen javne službe v oljkarstvu, zaradi česar ni podatkov, koliko sredstev se namenja ciljno v razvoj SSK. Sredozemsko kmetijstvo se še bolj kot druga sooča s podnebnimi spremembami in kritičnimi projekcijami podnebnih sprememb, kar zahteva ciljno ukrepanje. Raziskave v okviru novoustanovljenega mreže se lahko v prihodnje uporabijo tudi za prenos znanja v druge dele Slovenije (npr. uvedba sredozemskih rastlin v druge dele Slovenije), medtem ko se v okviru mreže zahteva znanje gojenja novih sredozemskih rastlin. Ključna je tudi ureditev oskrbe z vodo za trajnostno kmetijstvo.

Prepoznali smo tudi širšo potrebo po povezovanju in sistematični podpori sredozemskemu kmetijstvu, kar sta pokazali anketni raziskavi, ena z oblikovalci znanja in druga s prejemniki tega. Povezovanje so podprli tudi udeleženci delavnic in javne tribune. Vsi našteti so prepoznali, da sredozemsko kmetijstvo v Sloveniji ni dovolj povezano ter da potrebuje več spodbud in koordinacije Poudarili so tudi veliko potrebo po dostopu do aktualnega znanja in inovacij, saj menijo, da je sodelovanje med raziskovalci, svetovalci in kmeti ključno za izboljšanje prakse. Med glavnimi izzivi prenosa znanja so raziskovalci in svetovalne službe navedli financiranje, dostop do laboratorijev in kadrovskih virov ter potrebo po boljšem sporazumevanju med institucijami in končnimi uporabniki. Poleg tega so izrazili željo po specifičnih usposabljanjih s področja kmetijskih tehnologij, ekologije in varovanja okolja, ki so ključna za trajnostni razvoj sredozemskega kmetijstva.

Te ugotovitve jasno nakazujejo nujnost sodelovanja in sistemske podpore pri prenosu znanja, kar je eden glavnih ciljev mreže znanja za sredozemsko kmetijstvo, ki bo združevala raziskovalne institucije, izobraževalne organizacije, svetovalne službe in kmetijske pridelovalce, da bi vzpostavili trajnostni model prenosa znanja in inovacij v prakso.

V skladu s temi ugotovitvami, bodo prostori prihodnjega **Kompetenčnega centra za oljkarstvo in mediteranske kulture v Plavjah** (ZRS Koper) omogočili boljše povezovanje raziskovalcev, strokovnjakov in kmetov. Center bo nudil infrastrukturo za izobraževanje, usposabljanje in izvajanje raziskav, kar bo ključno za dvig konkurenčnosti in trajnostnega razvoja kmetijstva v regiji. Center prinaša dolgoročne koristi na znanstvenem in gospodarskem področju. V njem bosta tudi pisarna mreže znanja in sedež za srečanja, ne glede na to, ali bosta predsednik mreže in koordinator operativnih teles kot najaktivnejša predstavnika mreže znanja zaposlena pri ZRS Koper ali drugi organizaciji.

Delovanje mreže bo temeljilo na načelih pravičnosti, preglednosti, partnerstva in sodelovanja. Člani bodo aktivno prispevali k interdisciplinarnim dejavnostim, kot so vodenje in sodelovanje pri raziskavah na področju sredozemskega kmetijstva ter povezovanje z vodilnimi institucijami in raziskovalci na evropski in globalni ravni, vključevanje v evropske in mednarodne projekte z uporabo obstoječe in nove raziskovalne infrastrukture, promocija mreže in vzpostavljenih storitev na področju sredozemskega kmetijstva ter izobraževalne in komunikacijske dejavnosti za nadgradnjo znanja in ozaveščanje o trajnostnih praksah v sredozemskem kmetijstvu.

Mreža bo izvajala dejavnosti, ki podpirajo njen namen, vključno z oblikovanjem skupnih ciljev in vizije, vzpostavitvijo platforme za sodelovanje, organizacijo rednih sestankov, oblikovanjem delovnih skupin in razprav za deljenje idej in iskanje sinergij, razvojem skupnih projektov z interdisciplinarnim pristopom, jasno razdelitvijo vlog in odgovornosti prek formalnih sporazumov, ki spodbujajo dopolnjevanje strokovnih področij namesto podvajanja dela, skupnim odzivanjem na javne razpise za pridobivanje sredstev, vzpostavitvijo skupne baze podatkov raziskovalnih dosežkov, dostopne vsem zainteresiranim deležnikom, organizacijo dogodkov za predstavitev dela in dosežkov članov mreže, spodbujanjem odprte razprave, mentorstvom med izkušenimi raziskovalci in mlajšimi strokovnjaki različnih institucij, vzpostavitvijo nevtralnega koordinacijskega telesa za usklajevanje želja deležnikov, aktivnim sodelovanjem z državnimi in lokalnimi organi za podporo ciljem mreže, razvojem strategije za trajnostno slovensko sredozemsko kmetijstvo in izvajanjem dodatnih dejavnosti, ki bodo pripomogle k doseganju ciljev mreže.

Mreža bo za prenos znanja in inovacij izkoristila vzpostavljeno digitalno platformo sistema AKIS (Portal znanja), kjer bodo odprto dostopna znanja in podatki o slovenskem sredozemskem kmetijstvu. S tem se bo povezala z obsežno **mrežo uporabnikov sistema AKIS**.

S temi ukrepi bo mreža prispevala k dolgoročnemu razvoju sredozemskega kmetijstva v Sloveniji ter krepitvi povezav med znanostjo in prakso, kar bo omogočilo učinkovitejše upravljanje naravnih virov in trajnostno kmetijsko proizvodnjo.

2 Predlog strukture mreže

V nadaljevanju je določena organizacijska struktura delovanja mreže za trajnostno slovensko sredozemsko kmetijstvo, ki bo usklajevala in koordinirala dejavnosti na področju sredozemskega kmetijstva.

Mreža temelji na tesnem povezovanju institucij znanja, podjetij in drugih deležnikov, ki združijo svoje vire za soustvarjanje in soraziskovanje posebnih izzivov. Izmenjava podatkov, dostop do laboratorijev

in kadrovskih virov so ključni za učinkovito sodelovanje, kar močno prispeva k izboljšanju kakovosti dela. Pomemben vidik je tudi skupni nastop na razpisih, kar povečuje možnosti za pridobitev finančnih sredstev.

Kljub temu obstajajo izzivi, kot so zakoreninjena razmišljanja med institucijami, omejeni finančni in kadrovski viri in administrativne ovire. Vendar pa je pripravljenost za sodelovanje velika, kar kaže na prepoznavo pomembnosti povezovanja med raziskovalci, kmeti, podjetji in svetovalci.

Predlagana organizacijska struktura mreže temelji na pristopu **»co-creation«** (soustvarjanje) in je zasnovana na treh glavnih stebrih. Steber je vsebinski nosilec, v katerega se vključujejo člani iz različnih interesnih skupin s skupnim imenovalcem po posameznem stebru (slika 1):

1. **ciljni steber**: zadruge, večja kmetijska podjetja in kmetijska gospodarstva,
2. **raziskovalni steber**: znanstvenoraziskovalne organizacije in visoko šolstvo,
3. **podporni steber**: svetovalno-razvojne organizacije in lokalne oblasti.

Ta struktura omogoča celovito povezovanje vseh ključnih akterjev, kar je bistveno za uspešno izvajanje strategije razvoja sredozemskega kmetijstva. S tem pristopom želimo okrepiti konkurenčnost, trajnost in inovativnost slovenskega sredozemskega kmetijstva in zagotoviti njegovo dolgoročno uspešnost.

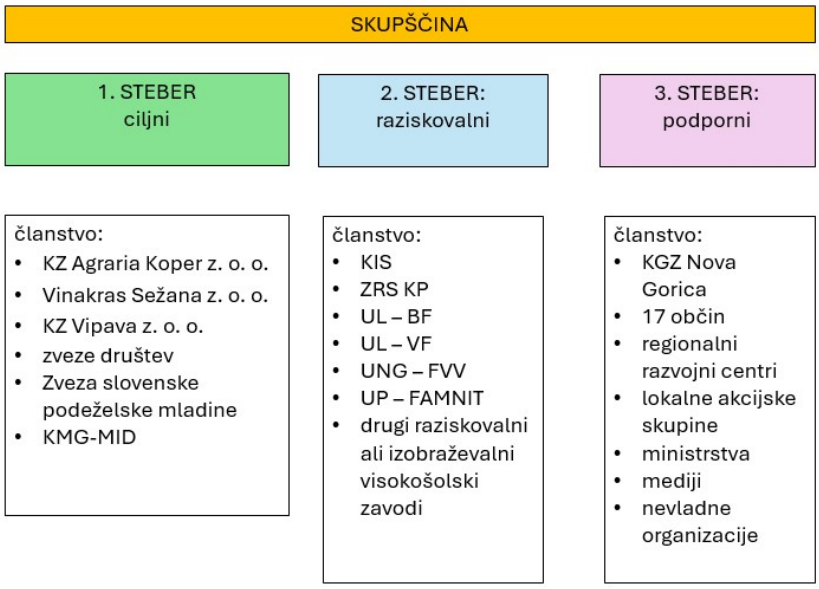

Slika 1: Stebri in člani mreže za slovensko sredozemsko kmetijstvo

Steber je vsebinski nosilec, v katerega se vključujejo člani iz različnih interesnih skupin s skupnim imenovalcem po posameznem stebru. Konkretizirane naloge smo zato opredelili v okviru nalog operativnih teles. Člani teh operativnih teles pa so iz vseh treh stebrov. Stebri so tako samo interesne skupine, iz katerih se črpajo člani za operativna telesa in člani upravnega odbora.

2.1 Ciljni steber

Člani: Zadruge (npr. Agraria Koper, Vinakras Sežana), večji tržni pridelovalci šestih panog sredozemskega kmetijstva (oljkarstvo, vinogradništvo, zelenjadarstvo, sadjarstvo, čebelarstvo in živinoreja), kmetijska podjetja (npr. VINAKOPER), zveze društev, društva, kmetijska gospodarstva, mreža pridelovalcev.

Osrednja vloga: Zastopanje javnega interesa, zlasti pri zakonodaji, pogajanjih s politiko in v zvezi z evropskim financiranjem.

Pogoji članstva: Organiziranost kot zadruga, d. o. o., d. d., zaveza k sodelovanju pri uvajanju novih trajnostnih kmetijskih praks, aktivno sodelovanje v raziskavah in izmenjavi znanja s partnerji, prispevek k izvajanju testnih primerov ali pilotnih projektov, ki vključujejo inovacije v kmetijstvu. Predstavniki organiziranih oblik delovanja – zastopniki (predsedniki, člani upravnega odbora ipd.), kmetijska gospodarstva, vpisana v Register kmetijskih gospodarstev.

2.2 Raziskovalni steber

Člani: Univerze (Univerza v Novi Gorici – Center za raziskave vina, Univerza na Primorskem – Fakulteta za matematiko, naravoslovje in informacijske tehnologije, Univerza v Ljubljani – Biotehniška fakulteta, Univerza v Ljubljani – Veterinarska fakulteta), inštituti (Kmetijski inštitut Slovenije, Znanstveno-raziskovalno središče (ZRS) Koper – Inštitut za oljkarstvo).

Osrednja vloga: Osrednja točka za raziskave, inovacije in prenos znanja, razvoj znanstvenoraziskovalnih projektov, ki bi ustrezali posebnim potrebam regije ter bili usklajeni z nacionalnimi strategijami in stebrom razvoja.

Pogoji članstva: Infrastrukturne in kadrovske zmogljivosti.

2.3 Podporni steber

Člani: Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije – Kmetijsko gozdarski zavod Nova Gorica, občine območja SSK (Ankaran, Divača, Hrpelje-Kozina, Izola, Komen, Koper, Piran, Sežana, Ajdovščina, Brda, Miren-Kostanjevica, Nova Gorica, Renče-Vogrsko, Šempeter-Vrtojba, Vipava, Kanal), regionalne razvojne agencije (Regionalni razvojni center Koper, Regionalna razvojna agencija Zeleni kras d. o. o., Regijska razvojna agencija ROD Ajdovščina, Posoški razvojni center), lokalne akcijske skupine (LAS Zelena Istra, LAS Krasa in Brkinov, LAS Med Snežnikom in Nanosom, LAS Vipavska dolina, LAS V objemu sonca, LAS Dolina Soče), mediji, promotorji, nevladne organizacije in ministrstva.

Osrednja vloga: Izvajanje koordinacije in povezovanja oziroma usklajevanja dejavnosti med kmeti in raziskovalnimi institucijami; razvoj infrastrukturnih in razvojnih projektov, ki bi ustrezali posebnim potrebam regije ter bili usklajeni z nacionalnimi strategijami in stebrom raziskav, pri čemer bi imeli pomembno vlogo pri razvoju podeželja.

Pogoji članstva: Strokovnjaki, pristojni za posamezno področje, ki imajo izkušnje s svetovanjem in organizacijo na področju kmetijstva in/ali razvoja podeželja.

3 Organi mreže

V nadaljevanju je opisana groba struktura mreže znanja, natančnejša pravna podlaga pa je navedena v Sporazumu o ustanovitvi mreže znanja za trajnostno slovensko sredozemsko kmetijstvo (priloga k dokumentu).

3.1 Skupščina

Zastavljena struktura mreže bo v okviru ustanovnih članov štela devet pravnih subjektov javnega in zasebnega prava. Po ustanovitvi mreže znanja se bodo s podpisom pristopne izjave pridruževali novi člani. Vsak novi član se bo opredelil, v kateri steber in katero operativno telo spada (glej 3.3). Če bo novi član fizična oseba, se bo opredelil za steber in eno operativno telo, če pa bo novi član pravni subjekt, se bo opredelil za steber, medtem ko bo imel po enega zaposlenega v izbranih operativnih telesih (glej 3.3.). Vsi člani mreže znanja bodo člani skupščine. Glede na pričakovano nadaljnjo vključevanje dodatnih članov, s čimer se zagotavlja širok nabor članov, je skupščina glede na prakso primeren in priporočljiv najvišji organ mreže. Skupščina zagotavlja enakopraven in transparenten način odločanja v mreži o strateških usmeritvah in delovanju te, pri čemer operativno raven izvajajo upravni odbor in operativna telesa.

Vloga: Najvišji odločevalni organ, ki vključuje predstavnike vseh članov mreže. Skupščina skrbi za strateško usmerjanje mreže in potrjuje ključne odločitve. Ustanovno skupščino skliče ZRS Koper, naslednje pa izvoljeni predsednik skupščine (glej 3.2 in 3.3) vsaj enkrat letno. Mandat predsednika skupščine traja štiri leta.

Člani skupščine: Član skupščine je lahko podpisnik sporazuma iz vrst kmetijskega sektorja, ki izpolnjuje enega ali več od določenih pogojev in deluje na območju sredozemskega kmetijstva. Kot član skupščine ima pravico voliti in biti voljen v organe mreže, podajati pobude in vprašanja, ki se nanašajo na delo in poslovanje. Člani so na prvi skupščini glede na področje delovanja razvrščeni v enega od treh stebrov. Za pozneje pridružene člane se razvrstitev v posamezni steber izvede ob potrditvi vpisa.

Pogoji kandidata za članstvo v mreži:

- je državni organ, zavod, nevladna organizacija s področja SSK;
- je organizacija, ki se ukvarja z raziskovanjem ali razvojem na območju SSK;
- je kmetija ali podjetje za pridelavo in predelavo kmetijskih izdelkov na območju SSK;
- je kmetijsko gospodarstvo, ki ima v obdelavi več kot 0,1 ha kmetijskih zemljišč na območju SSK;
- ima dohodek od kmetijske dejavnosti na območju SSK;
- podpiše pristopno izjavo, ki določa pogoje za sodelovanje ter pravice in obveznosti v okviru tega.

Skupščina skrbi za strateško usmerjanje mreže, potrjuje odločitve in opravlja te naloge:

- na predlog upravnega odbora določa strateške smernice in prioritete delovanja mreže;.
- na predlog upravnega odbora potrjuje letne programe in finančne načrte mreže;
- izvaja imenovanja in nadzoruje upravni odbor;
- odloča o sprejemanju novih članov in partnerskih projektih;
- sprejema spremembe in dopolnitve sporazuma (priloga k dokumentu);
- voli in razrešuje predsednika skupščine in predstavnike upravnega odbora;

- odloča o prenehanju mreže znanja;
- odloča o drugih vprašanjih v skladu s sporazumom (priloga dokumenta), njegovimi dopolnitvami in spremembami.

3.2 Upravni odbor

Upravni odbor je izvršilni organ, ki skrbi za izvajanje odločitev, sprejetih na skupščini, in operativno vodenje mreže. Odgovoren je za nadzor, usklajevanje in usmerjanje delovanja mreže ter poročanje skupščini in članom. Upravni odbor usmerja tekoče poslovanje in sestaja dvakrat letno. Skliče ga predsednik upravnega odbora.

Upravni odbor bo sprejemal strateške odločitve na nacionalni ravni. Upravni odbor sestavljajo štirje člani. Iz vsakega stebra je na skupščini izvoljen po en član v upravni odbor. Člani upravnega odbora iz stebrov med seboj izvolijo predsednika upravnega odbora (slika 2). Četrti član brez glasovalne pravice za predsednika je koordinator operativnih teles (glej 3.3). Predsednik upravnega odbora zastopa upravni odbor pred drugimi organi mreže in v razmerju do tretjih oseb kot zastopnik mreže. Funkcija člana upravnega odbora izključuje opravljanje drugih funkciji mreže, vključno s funkcijo predstavnika operativnih teles. Mandat članov upravnega odbora traja štiri leta.

Pogoji za kandidaturo članov upravnega odbora so: univerzitetna izobrazba ali najmanj 10 let delovnih izkušenj v kmetijskem sektorju, od tega najmanj 5 let izkušenj pri vodenju dela, in izkušnje na področju vodenja projektov na področju kmetijstva.

Sestava upravnega odbora:

- predstavnik 1. stebra,
- predstavnik 2. stebra,
- predstavnik 3. stebra,
- koordinator operativnih teles.

Naloge in pristojnosti:

- priprava letnega načrta dela, ki ga potrdi skupščina;
- spremljanje izvedbe projektov in zagotavljanje skladnosti s strateškimi cilji mreže;
- upravljanje finančnih sredstev mreže;
- koordinacija dejavnosti na področju sredozemskega kmetijstva na nacionalni ravni;
- sprejemanje strateških usmeritev za področje sredozemskega kmetijstva;
- skrb za povezovanje vseh ključnih akterjev na področju sredozemskega kmetijstva na nacionalni in lokalni ravni;
- priprava predlogov za dodeljevanje nacionalnih sredstev za raziskovalne, razvojne in izobraževalne projekte, ki se navezujejo na sredozemsko kmetijstvo;
- priprava razvojne in komunikacijske strategije sredozemskega kmetijstva;
- odločanje o drugih zadevah v skladu z notranjimi akti mreže in drugih zadevah, določenih s tem sporazumom, in o vprašanjih, za katera ga s posebnim pooblastilom pooblasti skupščina.

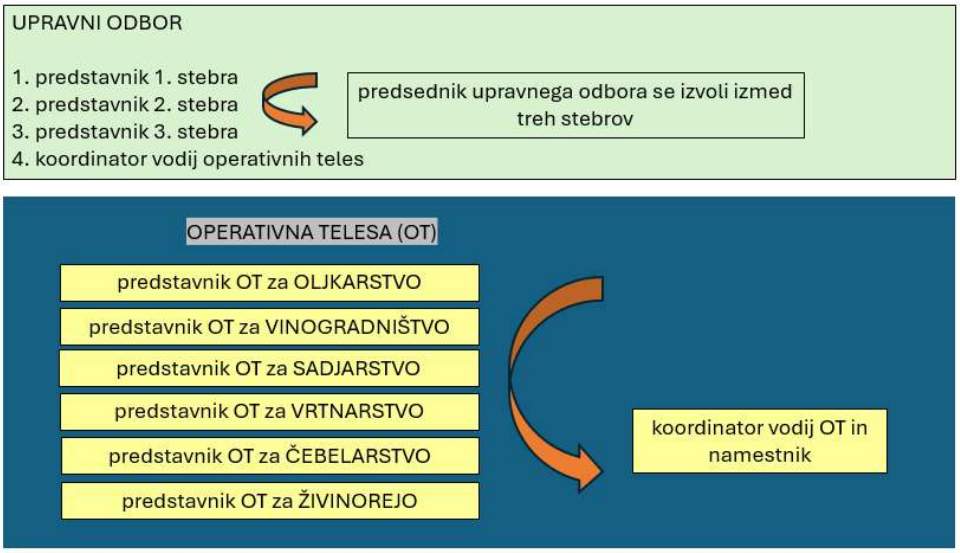

Slika 2: Organiziranost upravnega odbora in operativnih teles mreže

3.3 Operativna telesa

Za vsako posamezno kmetijsko panogo (oljkarstvo, vinogradništvo, sadjarstvo, vrtnarstvo, čebelarstvo in živinorejo) bo ustanovljeno operativno telo (slika 2). Člani operativnega telesa izhajajo iz članov skupščine. S pridružitvijo posameznemu operativnemu telesu člani in njihovi predstavniki izkažejo interes za delovanje v okviru posamezne kmetijske panoge. Člani vsakega operativnega telesa z dvotretjinsko večino izvolijo predstavnika posameznega operativnega telesa. Na prvi skupščini, ki jo skliče ZRS Koper, se predstavnike izvoli izmed ustanovnih članov. Pogoji za imenovanje predstavnika operativnega telesa so univerzitetna izobrazba, najmanj 10 let delovnih izkušenj, od tega najmanj 5 let izkušenj pri vodenju dela, in izkušnje na področju vodenja projektov. Izmed vseh predstavnikov operativnih teles se z navadno večino izbere enega koordinatorja in enega namestnika koordinatorja operativnih teles. Mandat koordinatorja in namestnika operativnih teles traja štiri leta. Mreža si bo prizadevala, da bo delovanje koordinatorja operativnih teles in njegovega namestnika financirano iz javnih sredstev.

Operativno telo se sestane najmanj štirikrat letno. Koordinator operativnih teles po potrebi oz. najmanj enkrat letno skliče vodje javnih služb za izvajanje strokovnih nalog v oljkarstvu, sadjarstvu, vinogradništvu, vrtnarstvu, živinoreji in čebelarstvu. Po potrebi se skliče novo operativno telo za poljedeljstvo in v tem primeru koordinator povabi tudi vodjo javnih služb v poljedelstvu.

Enkrat letno bo organiziran zbor vseh operativnih teles v prisotnosti članov upravnega odbora in koordinatorjev javnih služb, na katerem bo interes panoge zastopal predstavnik vsake od kmetijskih panog.

Naloge posamičnega operativnega telesa so:

- opredelitev in reševanje izzivov v posamezni panogi,
- razvoj znanja in tehnologij,
- prenos znanja in tehnologij,
- podpora raziskavam in inovacijam,
- sodelovanje pri oblikovanju politik,
- izboljšanje dostopa do informacij,
- povezovanje in mreženje,
- oblikovanje predlogov za nove podporne programe na področju izobraževanja,
- promocija panoge,
- oblikovanje predlogov za izboljšanje kmetijskih praks,
- načrtovanje in izvajanje lokalnih, regionalnih in nacionalnih projektov.

Naloge predstavnika operativnega telesa:

– zastopa interese panoge z izvajanjem operativnih dejavnosti in v razmerju do tretjih oseb;

– vodi potrebno administracijo, finančno in strokovno delo;

– koordinira povezovanje stebrov znotraj operativnega telesa;

– sklicuje operativne sestanke in koordinira pripravo gradiv.

Koordinator operativnih teles ob izvajanju nalog in zastopanju skupnih interesov operativnih teles izvaja te dejavnosti:

– zbira in pošilja podatke upravnemu odboru;

– zastopa interese panog z izvajanjem operativnih dejavnosti in v razmerju do tretjih oseb;

– izvaja skupne promocijske dejavnosti na ravni operativnih teles;

– vodi potrebno administracijo, finančno in strokovno delo;

– koordinira, povezuje in usklajuje delovanje operativnih teles;

– sodeluje pri oblikovanju politik.

4 Akcijski načrt

Mreža znanja za trajnostno slovensko sredozemsko kmetijstvo je strateško partnerstvo javnih, raziskovalnih, akademskih, gospodarskih in zasebnih deležnikov, ki si prizadeva za krepitev trajnostnih praks, inovacij in prenosa znanja na področju sredozemskega kmetijstva. Akcijski načrt je zasnovan kot dinamičen okvir za uresničitev ciljev mreže, opredeljenih v ustanovni pogodbi, s poudarkom na:

- vzpostavitvi mreže,
- vodenju mreže
- implementaciji dejavnosti,

- sporazumevanju,
- evalvaciji.

Načrt obsega dejavnosti za obdobje **2025–2031** (tabela 1), ki temeljijo na sinergijah med člani in sistematičnem spremljanju napredka. Vsaka dejavnost je povezana s konkretnimi izmerljivimi rezultati, odgovornimi nosilci in časovnimi mejniki, kar zagotavlja preglednost in učinkovito izvajanje.

Tabela 1: Akcijski načrt za vzpostavitev in delovanje mreže

Cilj	Dejavnost	Odgovorni	Časovni okvir	Kazalnik	Obseg in vir financiranja
Vzpostavitev mreže	priprava osnutka sporazuma za ustanovitev mreže znanja	ZRS Koper	1. 3. 2025	pripravljen osnutek sporazuma z jasno strukturo in pravnimi podlagami	projekt CRP
	pregled in revizija sporazuma	vsi ustanovni člani	25. 3. 2025	končno besedilo pogodbe s potrjenimi dopolnitvami	projekt CRP
	priprava pisma o nameri za pridružitev mreži znanja	ZRS Koper	31. 3. 2025	podpisano pismo o nameri za pridružitev mreži znanja	projekt CRP
	obveščanje širše javnosti	ZRS Koper	18. 4. 2025	tiskovna konferenca	projekt CRP
	podpis sporazuma za ustanovitev mreže znanja	vsi ustanovni člani	15. 11. 2026	uradna ustanovitev mreže ob otvoritvi Kompetenčnega centra za oljkarstvo in druge sredozemske kulture v Plavjah	
	organizacija prve ustanovne skupščine	ZRS Koper	28. 2. 2027	zasedanje 1. skupščine	

				izvoljeni organi, predsednik skupščine, operativna telesa, upravni odbor in predsednik upravnega odbora	
Vodenje mreže	seja skupščine	predsednik skupščine	enkrat na leto	redno zasedanje skupščine	
				Potrditev letnega načrta dela	
	opredelitev organiziranosti in dela skupščine	predsednik skupščine	30. 9. 2027	poslovnik skupščine	
	volilna skupščina	predsednik skupščine	vsaka 4 leta	novoizvoljeni organi	
	sestanek upravnega odbora	predsednik upravnega odbora	dvakrat na leto	redni sestanki	
			enkrat na leto	priprava letnega načrta dela	
	sestanki posameznih operativnih teles	predstavniki operativnih teles	štirikrat na leto	redni sestanki	
	zbor panog in predstavitev upravnemu odboru	koordinator operativnih teles	enkrat na leto	sestanek upravnega odbora s predstavniki operativnih teles	
	priprava strategije za financiranje (javna sredstva, projekti)	upravni odbor	30. 9. 2027	dokument s cilji in mehanizmi financiranja	javna sredstva, projektna financiranja

	priprava komunikacijske strategije	koordinator operativnih teles	30. 9. 2027	komunikacijska strategija, potrjena na upravnem odboru	javna sredstva
	širitev članstva	Skupščina	kontinuirano	povečana mreža članov	
	razvoj dolgoročne strategije (2035) za mrežo	upravni odbor	28. 2. 2031	strategija z vizijo trajnostnega razvoja	javna sredstva
Implementacija aktivnosti	skupne prijave na nacionalne/evropske projekte	vsaj dva partnerja mreže na projekt	2028–	število oddanih projektov s sodelovanjem članov	EU/nacionalni razpisi
	organizacija medresorske delavnice o trajnostnih praksah	predstavnik operativnih teles	2028–	poročilo s priporočili za kmetijske panoge	projektna sredstva
	spodbujanje mladih za kmetijstvo	operativna telesa	2028–	pilotni program s 6 mentorji	sponzorska sredstva
				štipendije	sredstva inštituta
				projekti občanske znanosti	evropska sredstva
	povezava z evropskimi mrežami	raziskovalni steber	31. 3. 2030	aktivno sodelovanje v 3 delovnih skupinah	
	organizacija mednarodne konference o trajnostnem kmetijstvu	upravni odbor	30. 4. 2030	povečana prepoznavnost v EU	projektna sredstva
	komunikacija	koordinator operativnih teles	kontinuirano	sledenje komunikacijski strategiji (v	javna sredstva

				naslednjem poglavju)	
Evaluacija delovanja mreže	prva evalvacija mreže po štirih letih	upravni odbor	28. 2. 2031	poročilo s predlogi za izboljšave	

Akcijski načrt je zasnovan tako, da hkrati spodbuja inovativnost in zmanjšuje ranljivost mreže. Ključ uspeha je v **vključevanju vseh deležnikov**, odprtem sporazumevanju in hitrem odzivanju na izzive. Redne evalvacije (vsaki dve leti) bodo omogočile prilagoditev načrta novim okoljskim, političnim in gospodarskim razmeram. S spremljanjem tveganj in dopolnitvami analize tveganj (tabela 2) ter ukrepi se zavezujemo k uspešnem delovanju mreže.

Tabela 2: Analiza tveganj za uresničitev akcijskega načrta

Dejavnost	Tveganje	Verjetnost	Ukrepi
podpis sporazuma za pristop k mreži	zamuda zaradi nesoglasij glede klavzul	nizka	vključitev pravnega tima za mediacijo fleksibilen rok za dopolnitve
organizacija ustanovne skupščine	pomanjkanje kvoruma zaradi časovnega prekrivanja obveznosti članov	srednja	alternativni datumi, hibridna udeležba (online)
financiranje prek nacionalnih in regionalnih razpisov	neuspešna pridobitev sredstev	srednja	sooblikovanje politik, prijava na evropske razpise
financiranje prek evropskih razpisov	neuspešna pridobitev sredstev	visoka	diverzifikacija virov, prijava na nacionalne razpise
vzpostavitev sodelovanja s Portalom znanja (AKIS)	tehnične težave ali nizka uporabnost, težave z GDPR, nezanimanje za sredozemsko kmetijstvo	nizka	ažurno spremljanje dela operativnih teles in poročanje v Portal znanja, vključitev IT -strokovnjakov v primeru deljenja informacij iz baz podatkov članov mreže
spodbujanje mladih v kmetijstvu	nizko zanimanje mladih strokovnjakov	srednja	sponzorstva za mentorje, nagradni sistem za aktivno udeležbo
mednarodna konferenca	nizka udeležba zaradi konkurence drugih dogodkov	nizka	partnerstvo z evropskimi mrežami, promocija prek ciljnih kanalov
implementacija strategije 2035	spremembe političnih prioritet vladnih institucij	srednja	aktivno vključevanje politik v delovanje mreže, redno posodabljanje strategij
nezdružljivost interesov članov	konflikti med komercialnimi in raziskovalnimi cilji	srednja	jasna pravila za sodelovanje, redno usklajevanje prioritet prek upravnega odbora
naravne nesreče (suša, poplave) in nepredvideni dogodki	ogrožanje kmetijskih pridelkov in izvajanja projektov	visoka	razvoj kontingenčnih načrtov

Verjetnost: Ocena verjetnosti tveganj temelji na preteklih izkušnjah, primerljivih projektih in strokovni presoji. Predlagani ukrepi so namenjeni zmanjšanju vpliva tveganj in zagotavljanju nemotene izvedbe akcijskega načrta.

5 Strategija komunikacije in prenosa znanja

Komunikacijska strategija je zasnovana na več ključnih ciljih, ki usmerjajo vse naše dejavnosti. Prvi cilj je ozaveščanje, saj želimo javnosti približati pomen trajnostnega sredozemskega kmetijstva in povečati zavedanje o njegovih koristih. Vključevanje vseh deležnikov je prav tako zelo pomembno, zato bomo aktivno sodelovali s kmeti, raziskovalci, izobraževalnimi ustanovami, politiki in lokalnimi skupnostmi. Promocija projektov in dosežkov naše mreže je naslednji ključni cilj, saj želimo pokazati konkretne rezultate našega dela, spodbuditi še večje sodelovanje in pridobiti nove člane. Sodelovanje med različnimi partnerji in člani mreže je dejavnik, ki bo omogočil doseganje trajnostnih sprememb v kmetijstvu. Na koncu pa si prizadevamo, da bi med mladimi povečali zanimanje za kmetijski poklic. V tem pogledu bomo sodelovali z lokalnimi srednjimi in biotehniškimi šolami za spodbujanje izobraževanja mladih kmetov in omogočanje prakse v kmetijstvu. Komunikacijska strategija se navezuje tudi na promocijo slovenskega sredozemskega kmetijstva v tujih državah.

5.1 Ciljne skupine

Komunikacija poteka med in z različnimi ciljnimi skupinami (tabela 3), ki so ključne za uspeh naše strategije. Kmetje, ki delujejo na področju sredozemskega kmetijstva, so osnovna ciljna skupina, saj želimo od njih pridobiti čim več podatkov in neposredno vplivati na njihove prakse. Raziskovalne institucije in izobraževalne ustanove, ki se ukvarjajo s kmetijstvom, so prav tako pomembni partnerji pri našem delu. Prebivalci lokalnih skupnosti, v katerih se razvija sredozemsko kmetijstvo, so še ena pomembna skupina, saj neposredno vplivajo na spremembe v okolju in gospodarstvu ter videzu krajine. Politiki in odločevalci, ki sprejemajo ključne odločitve na lokalni, regionalni in nacionalni ravni, so prav tako ključni za spodbujanje sprememb na širši ravni. Poleg tega komuniciramo tudi s širšo javnostjo, vključno s potrošniki, mediji in splošno javnostjo, da bi širili ozaveščenost o pomenu trajnostnega kmetijstva. Mednarodni partnerji, kot so organizacije in institucije v EU, imajo pomembno vlogo pri povezovanju širših mednarodnih projektov.

Tabela 3: Ciljne skupine pri komunikaciji

Ciljna skupina	Opis
Kmetje	Kmetje, ki delujejo na področju sredozemskega kmetijstva.
Raziskovalne institucije	Raziskovalne in izobraževalne ustanove, ki delujejo na tem področju.
Srednje šole	Vključitev kmetijskih vsebin v srednje šole, zlasti tiste s kmetijsko usmeritvijo.
Svetovalna služba	Kmetijska svetovalna služba.
Lokalne skupnosti	Prebivalci območij, na katerih se razvija sredozemsko kmetijstvo.
Politiki in odločevalci	Predstavniki lokalnih, regionalnih in nacionalnih oblasti.

Širša javnost	Potrošniki, mediji in splošna javnost.
Mednarodni partnerji	Organizacije in institucije, ki delujejo na področju kmetijstva v EU.

5.2 Načrt komunikacijskih dejavnosti

Naša komunikacija (tabela 4) temelji na nekaj ključnih sporočilih, ki bodo vodila vse naše dejavnosti. Trajnostno kmetijstvo je prihodnost, saj lahko prinese številne koristi na gospodarskem, okoljskem in družbenem področju. Mreža je ključno gonilo teh sprememb, saj združuje vse akterje za doseganje skupnih ciljev. Sodelovanje je nujno, saj lahko samo skupaj dosežemo trajnostne rezultate. Inovacije in znanje so srce naših prizadevanj, saj napredne tehnologije in nove raziskave omogočajo razvoj boljših kmetijskih praks. Naš cilj je, da se znanstveno in tehnološko razvijamo, podpiramo lokalno kmetijstvo in hkrati sodelujemo na mednarodni ravni, saj verjamemo, da je tako mogoče doseči najboljše rezultate za vse.

Za doseganje naših ciljev bomo uporabljali različne komunikacijske kanale. Povezali se bomo s spletno stranjo Portala znanja (AKIS) in spletnimi stranmi članov mreže (javnih in zasebnih subjektov), **na** katerih so vse informacije, novice, projekti in viri dostopni širokemu krogu udeležencev. Na **Portalu znanja (AKIS)** bomo redno objavljali rezultate raziskav in druge relevantne vsebine (usposabljanja, videoposnetki, poročila, članki, novice), ki bodo odprto dostopni ali dostopni prek povezav do drugih digitalnih arhivov, kjer bodo naloženi naši podatki. Družabna omrežja, kot so Facebook, Instagram in LinkedIn, bodo ključna za interaktivno komunikacijo, omogočala bodo neposreden stik z javnostjo. E-novice bodo redno obveščale člane mreže in partnerje o novostih in napredku naših projektov. Za medijsko prepoznavnost bomo organizirali tiskovne konference, kjer bomo predstavljali ključne dosežke in dejavnosti. Delavnice in seminarji bodo organizirani za kmete, raziskovalce in druge interesente, da bi jih ozavestili o pomenu trajnostnih praks. Sodelovali bomo tudi z lokalnimi in nacionalnimi mediji, ki bodo širili naše sporočilo, hkrati pa bomo pripravljali promocijske materiale, kot so brošure, letaki in plakati, ki bodo krepili prepoznavnost mreže. Udeležbe na kmetijskih sejmih in drugih dogodkih bodo še dodatno krepile našo prisotnost v skupnosti. V okviru mednarodnih mrež, vključno z mednarodnimi znanstvenimi konferencami, bomo predstavljali naše projekte, izmenjevali znanje in krepili sodelovanje s strokovnjaki ter institucijami po Sredozemlju, Evropi in širše. Aktivno se bomo vključevali v evropske raziskovalne projekte in forume, s čimer bomo povečevali mednarodno prepoznavnost in vpliv naših dejavnosti.

Tabela 4: Načrt komunikacijskih dejavnosti

Dejavnost	Ciljna skupina	Kanali	Časovni okvir	Odgovorni
novice za spletne strani	vsi udeleženci	**Portal znanja (AKIS)** in spletne strani članov	po ustanovitvi mreže enkrat na mesec	koordinator operativnih teles oz. komunikacijski odbor
novice za družbena omrežja	širša javnost, kmetje	LinkedIn, Facebook, Instagram, Twitter, YouTube Shorts, TikTok	po ustanovitvi mreže enkrat na mesec	koordinator operativnih teles oz. komunikacijski odbor

E-novice	člani mreže, partnerji, naročniki	E-novice	enkrat na leto	koordinator operativnih teles oz. komunikacijski odbor
organizacija delavnic in seminarjev	kmetje, raziskovalci	delavnice, seminarji, **vsebina, dostopna na Portalu znanja (AKIS)**	dvakrat na leto	operativna telesa
tiskovne konference	mediji, javnost	tiskovne konference	enkrat na leto	upravni odbor
promocije na sejmih in konferencah	širša javnost, kmetje	dogodki, sejmi	dvakrat na leto	operativna telesa

Za merjenje uspešnosti naših komunikacijskih dejavnosti bomo spremljali več dejavnikov. Zbirali bomo povratne informacije od udeležencev naših delavnic in dogodkov, da bi izvedeli, kako učinkovite so naše dejavnosti. Medijska pokritost bo prav tako pomemben kazalnik uspeha, saj bomo spremljali, koliko člankov in poročil je bilo objavljenih v medijih. Število udeležencev na dogodkih in delavnicah bo pokazalo, koliko ljudi je dejansko vključeno v naše dejavnosti. Na koncu bomo spremljali tudi število novih članov in partnerjev, saj to kaže našo sposobnost širjenja in vzdrževanja uspešne mreže.

Za izvajanje komunikacijske strategije bo odgovoren koordinator operativnih teles in njegov namestnik (po potrebi bo sklican komunikacijski odbor), ki bo skrbno usklajeval vse dejavnosti in zagotavljal, da so cilji doseženi. Operativna telesa bodo odgovorna za organizacijo delavnic in drugih dogodkov v sklopu svoje panoge.

6 Zaključki in priporočila

Vzpostavitev mreže znanja za slovensko sredozemsko kmetijstvo je ključen korak k izboljšanju prenosa znanja, sodelovanja med znanstvenoraziskovalnimi institucijami, podpornimi inštituti in pridelovalci. Z učinkovito komunikacijo in sistematičnim prenosom znanja bomo omogočili boljšo prilagoditev sredozemskega kmetijstva na podnebne spremembe, povečali produktivnost in prispevali k trajnostnemu razvoju regije. Kompetenčni center za oljkarstvo in druge mediteranske kulture v Plavjah (ZRS Koper) bo imel osrednjo vlogo kot stičišče znanja, inovacij in prenosa novih praks za sredozemsko kmetijstvo v Sloveniji.

Ključno orodje za učinkovito razširjanje informacij in prenosa znanja bo Portal znanja (AKIS), kjer bodo dostopni rezultati raziskav, priporočila za prakso, učna gradiva in drugi viri, pomembni za vse deležnike. S sodelovanjem na nacionalnih in mednarodnih dogodkih in vključenostjo v raziskovalne projekte bomo zagotovili, da bodo nova znanja in inovacije dostopni in uporabni za pridelovalce in širšo skupnost.

V nadaljnjih korakih bomo posebno pozornost namenili merjenju uspešnosti naših komunikacijskih in izobraževalnih dejavnosti, krepitvi sodelovanja z izobraževalnimi ustanovami in povečanju vključenosti

mladih v sredozemsko kmetijstvo. S tem bomo dolgoročno prispevali k večji odpornosti in inovativnosti v sektorju.

Ključna **priporočila** so:

1. Ustanovitev in stabilno financiranje regionalne Mreže znanja za trajnostno SSK.

Regionalna mreža znanja za trajnostno specializirano kmetijstvo (SSK) bo osrednja platforma za prenos znanja, sodelovanje med deležniki in razvoj inovacij. Vključevala bo vse ključne akterje v regiji, pri čemer je osnutek strukture mreže že opredeljen, interes pa je izražen s strani devetih akterjev na podlagi podpisanega pisma o nameri (8. 4. 2025)., katerega rpiloga je Sporazum za ustanovitev mreže znanja za trajnostno slovensko sredozemsko kmetijstvo (priloga 3)

- Oblikovanje **namensko usmerjenega ukrepa, ki bo omogočil dolgoročno delovanje in razvoj mreže**.
- Povezava Mreže znanja za SSK in nacionalnega **Portala znanja** (AKIS) za krepitev sodelovanja in izmenjave znanja na nacionalni ravni.

Na podlagi strokovnih podlag za pripravo Strategije slovenskega sredozemskega kmetijstva (priloga 2) so ta priporočila vezana na dejavnost mreže znanja za SSK:

- Konsolidacija sredstev v **večje regionalne razvojno-raziskovalne projekte** namesto razprševanja financiranja na številne manjše projekte, kar bo omogočala Mreža znanja za SSK.

7 Priloge

Priloga 2: Strokovne podlage za pripravo strategije za trajnostno slovensko sredozemsko kmetijstvo

Priloga 3: Sporazum za ustanovitev mreže znanja za trajnostno slovensko sredozemsko kmetijstvo

ANNALES ZRS

ISBN 978-961-7195-86-6

9 789617 195668